

ความรู้พื้นฐาน

เกี่ยวกับวรรณคดีไทย

วรรณคดี

- วรรณ + คติ ⇔ วรรณคดี หมายถึง ทางแห่งหนังสือ (ความหมายตามรากศัพท์)
- ➔ ความหมายแคบ หมายถึง หนังสือที่ดี หนังสือที่ได้รับยกย่องว่าต่างดีจากวรรณคดีสโมสร ซึ่งตั้งขึ้นมาในสมัยรัชกาลที่ ๖

ความหมายของวรรณคดี

- เสฐียรโกเศศ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “วรรณคดี คือ ความรู้สึกนึกคิดของกวี ซึ่งถอดออกมา จิตใจให้ปรากฏเป็นรูปหนังสือ มีถ้อยคำ เหมาะเจาะเพราะพริ้ง เร้าใจให้ผู้อ่าน หรือผู้ฟัง เกิดความรู้สึก”

ความหมายของวรรณคดี

- วิทย์ ศิวะศรียานนท์ กล่าวถึงความหมายไว้ว่า “บทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดี คือ บทประพันธ์ที่มุ่งให้ความเพลิดเพลินให้เกิดความรู้สึกรื่นเริงคิด (Imagination) และอารมณ์ต่าง ๆ ตามผู้เขียน นอกจากนี้บทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดีจะต้องมีรูปศิลปะ (Form)”

ความหมายของวรรณคดี

- วิชา กงกะนันท์ กล่าวไว้ว่า “วรรณคดีเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ศิลปะ ก็ย่อหมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มีมนุษย์สร้างขึ้นก็ด้วยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อบรรยายความรู้สึกรักนึกคิด ความฝัน อารมณ์ จินตนาการ หรือประสบการณ์ส่วนตัว ออกมาให้ปรากฏเป็นรูปธรรม เพื่อตัวของมันเองเท่านั้น หรือเพื่ออาจให้เกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

คำว่า “วรรณคดี”

วรรณ ตามรูปศัพท์เป็นภาษาสันสกฤต ใน
ภาษาบาลีใช้ว่า สาหज्ज หรือ คนุถสมุห คำว่า
วรรณคดี ไทยบัญญัติใช้แทนคำว่า Literature
ปรากฏเป็นหลักฐานทางราชการครั้งแรกใน
พระราชกฤษฎีกา วรรณคดีสโมสร เมื่อ ๒๓
กรกฎาคม ๒๔๕๗ มาตราที่ ๗ กำหนดไว้ว่า

ในพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้ว่า หนังสือที่เป็น
วรรณคดีได้มีอยู่ ๕ ชนิด คือ

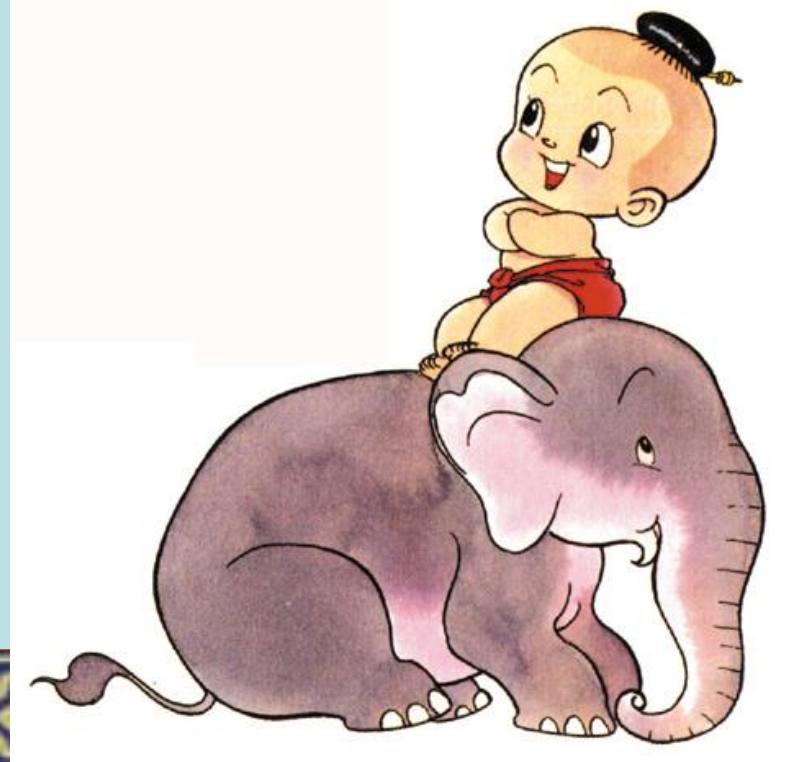
๑. กวีนิพนธ์ คือ เรื่องที่กวีเป็นผู้แต่งขึ้น เช่น ลิลิต
พระลอ
๒. บทละครไทย ที่เป็นบทละครรำ แต่งเป็นกลอน
มีกำหนดหน้าพาทย์ อันได้แก่ เพลงที่บรรเลง
ประกอบกิริยาอาการเคลื่อนไหวของบุคคล และ
ธรรมชาติ เช่น ตอนยกทัพใช้เพลงกราว ตอน
โศก ใช้เพลงโศก เป็นต้น

๓. นิทาน ในสมัยนั้นใช้แทนความหมายของคำว่า Fiction ซึ่งหมายถึง เรื่องที่แต่งขึ้น ไม่ใช่เรื่องจริง ตัวอย่างเช่น ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าบุเรงนอง ไม่เรียกว่า นิทาน แต่ผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ เป็นนิทาน ในปัจจุบันเราขยายความหมายของนิทาน ออกเป็นนวนิยายและเรื่องสั้นอีกด้วย

๔. ละครปัจจุบัน คือ ละครที่ไทยเอาแบบอย่างมาจากยุโรป ตัวละครแต่งตัวตามชีวิตจริง (เดิมเรามีแต่ละครรำ ทรงเครื่อง ฉากของละครรำ มีเพียงแท่นแท่นเดียวสมมุติให้เป็นสถานที่ต่างๆ ได้ ส่วนละครปัจจุบัน มีฉากที่เหมือนกับชีวิตจริงไม่มีการรำ)

๕. คำอธิบาย (Essay) บางทีเป็นรูปบทความ
ต่าง (Articles) เช่น บทความใน
หนังสือพิมพ์ หรือเป็นหนังสือขนาดเล็ก

หนังสือ ๕ ประเภทนี้ ถ้าแต่งดีให้ถือว่าเป็นวรรณคดี
ได้ในมาตรา ๘ ได้กล่าวถึงคุณสมบัติไว้ว่า

๑. เป็นหนังสือดี กล่าวคือ เป็นเรื่องที่สาธารณชนอ่านได้ โดยไม่เสียประโยชน์ คือ ไม่เป็นเรื่องทุภาษิต หรือชักจูงผู้อ่านไปในทางที่ไม่เป็นแก่นสาร
๒. เป็นหนังสือแต่งดี ใช้วิธีเรียบเรียงอย่างใด ๆ ก็ตามแต่ ต้องเป็นภาษาไทยที่ถูกต้อง ตามเสียงที่ใช้ในโบราณกาลหรือปัจจุบันก็ได้

วรรณศิลป์ (The Art of Literature) หมายถึง
ศิลปะของการเรียบเรียงถ้อยคำ ได้แก่
สุนทรียภาพ ความประณีตงดงามของภาษา
เนื้อเรื่อง ซึ่งกลมกลืนกับรูปแบบ ความงาม
ความมีสาระของกวีคิดเห็น หรือแนวคิดที่
แทรกแฝงอยู่ในเนื้อเรื่อง ซึ่งมีวิธีการแต่งที่
ผสมผสานกลมกลืนอย่างประณีต

วรรณกรรม

- คำว่า “วรรณกรรม” ปรากฏหลักฐานครั้งแรกใน พ.ร.บ.คุ้มครองศิลปะและวรรณกรรม พ.ศ. ๒๔๗๕ คำนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Literary work หรือ General literature

ความหมายของวรรณกรรม

- กุหลาบ มัลลิกะมาส ให้ความหมายว่า “วรรณกรรมนั้น หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นรูปใด หรือเพื่อความมุ่งหมายอื่นใด”

กำเนิดวรรณคดี

ชาติใหญ่ที่มีแหล่งอารยธรรมดั้งเดิมที่มี
อิทธิพลต่อวรรณคดีชาติต่างๆ ได้แก่ กรีก
อินเดีย และจีน

ตำนานของชาวกรีก

- กล่าวกันว่าวรรณคดีเกิดขึ้นเมื่อเทวีแห่งศิลปกรรม ๙ องค์ ได้ร้องเพลงเอาใจช่วยสุริยเทพนิบุส (Phoebus ภาษาละตินว่า Apollo) ซึ่งลงมาต่อสู้กับงูใหญ่ที่ชื่อไพธอน (Python) ซึ่งคอยทำร้ายชาวบ้านที่มาตักน้ำที่บ่อกกลางหมู่บ้าน เนื้อเพลงที่เทวีทั้ง ๙ องค์เปล่งออกมาเป็นโคลงที่เรียกว่า Hexameter ถือเป็นต้นกำเนิดของวรรณคดีกรีก

- ในตำนานอินเดียกล่าวกันว่า ฤๅษีวาลมิกิได้
เดินทางผ่านแม่น้ำยมุนาใกล้แม่น้ำคงคา ได้
เห็นพรานยิงนกกระเรียนตัวผู้ซึ่งกำลังพักผ่อนอยู่
กับคู่ของตนพลัดตกลงมา ตัวเมียซึ่งเป็นคู่
ของมันก็บินวนร่ำร้อง ฤๅษีสนใจทนไม่ได้
จึงหลุดปากออกมาเป็นคำสาปพรานผู้นั้นว่า

คำสาปของฤาษี

มานิษาท ปรดิษฐ์ ตวม

อตมา ศาศวดี : สสมา :

ยต เกราญจมิถุนาท เอกม

อวธิ : กามโมहितม

แปลได้ความว่า “มานิษาท พรานเอ่ย เจ้าอย่าได้ถึงซึ่ง
ความมั่นคง แล้วเป็นเวลานานปี เพราะเจ้าได้พรากนก
กะเรียนลงตัวหนึ่ง ซึ่งหลงเพลिनในกาม

อโหเนษาทผู้

จิตทราวม

พรากคู้กะเรียนลาญ

สอดซ้า

แต่นี้ต่อไปนาม

พินาศ เถิดเจ้า

จงชั่วเลวร้ายล้า

เรื่อยไป

ต่อมาฤาษีไม่สามารถระงับความโทมนัส จึงขึ้นไป
ไปเฝ้าพระพรหมเพื่อเล่าเรื่องราวถวาย พระพรหม
ตรัสพลอบว่าแท้จริงคำสาปนั้นเป็นการยกย่องพระ
นารายณ์ว่าเป็นผู้ปราบยักษ์ คือ

“มานิษาท ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นที่ประทับแห่ง
พระลักษมี พระองค์ได้ทรงถึงซึ่งความมั่นคงแล้ว
เป็นเวลานานหลายปี เพราะได้พรากรคู่ยักษ์ลงตนหนึ่ง
ซึ่งหลงเพลินในกาม”

ถ้อยคำของฤๅษีวาลมิกิให้
เรียกว่า “โศลก” เพราะกล่าวถึง
ความสมเพช โศกสลด และให้

เป็นบทแรกของรามายณะ ฤๅษีวาลมิกิก็ได้รจนาคำ
จนจบ รวมเป็นโศลกสองหมื่นสี่พันบท โคลงบทแรก
จึงเป็นต้นคำของกวีนิพนธ์ของสันสกฤต

ตำนานจีน

• “เหลียนเฮ่า” หรือ “เหลียงเฮ่า” พยายามสอบจอหงวน จนอายุได้ ๘๐ ปี ได้รับลูกสาวของขุนนางพนักงานการสอบ อายุ ๑๘ ปี เป็นเครื่องบำเหน็จที่สอบได้ เขาเป็นผู้เคร่งครัดในประเพณี ทุกเช้าเวลาที่นกยูงร้องเขาจะแต่งตัวไปรออยู่ที่ประตูวังจนประตูวังเปิดก็จะเข้าไปในพระราชวัง เพื่อถวายความเคารพเป็นคนแรกของวัน เขาทำเช่นนี้ทุกวัน

- เกลียนเข้าจึงเขียนหนังสือไว้ที่ฝาห้องว่า

ขอ	อัว	คือ	จาก
หึ่ง	หล่าย	เก่า	แม่
เล่า	เที้ย	เฉียว	คง
ห่าง	ก๊	มิ่ง	เซี่ยก
อัว	บั้ง	เกย	ปั้ง
หนึ่ง	ต้ง	บ้วย	หนึ่ง
ฉี่	ก๊	ท๊	ค

- คีนนี้้นกยงกุกคนหลอก

ไปถึงประต้วังไก่ (ยัง) ไม่ชัน

กลับมาได้ยืนตรงกลางห้องเสียงคุย

น่าแค้นใจเราผู้เฒ่า (ยีน) ฟิงกำแพงประตู

Pavo muticus

- วรรณคดีไทยอาจมีกำเนิดมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น

- ศาสนา
- ความกลัว
- อารมณ์ความรู้สึกของกวี
- ความภูมิใจในวีรชน
- การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

เป็นต้น

ประเภทของวรรณคดี

๑. การแบ่งโดยถือประโยชน์

๑.๑ วรรณคดีบริสุทธิ์ (pure literature) เป็นวรรณคดีที่เกิดจากความนึกคิดทางอารมณ์สะท้อนใจของผู้แต่งเอง เช่น นิราศและพระอภัยมณีของสุนทรภู่

๑.๒ วรรณคดีประยุกต์ (applied literature) เป็นวรรณคดีที่ไม่ได้มุ่งเน้นความบันเทิง แต่มุ่งประโยชน์อย่างอื่น ได้แก่ สดุดีผู้กล้าหาญ สั่งสอนให้ทำความดี เช่น วรรณกรรมเกี่ยวกับสุภาวชิต วรรณคดีศาสนา เป็นต้น

การแบ่งตามหลักฐาน

- วรรณคดีที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ศิลปจารึก หรือจารในใบลาน เขียนในสมุดข่อย และพิมพ์เป็นเล่ม
- วรรณคดีที่ไม่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร คือวรรณกรรมที่จดจำต่อ ๆ กันมา ไม่บันทึกไว้เป็นหลักฐาน เช่น บทเห่กล่อม เพลงเรือ เพลงกล่อมเด็ก

แบ่งตามความคิดและอารมณ์ของกวีเป็นหลัก

๑. วรรณคดีที่แสดงความในใจของผู้แต่ง เช่น แสดงความคิดทางปรัชญาว่า สิ่งใดในโลกล้วน อนิจจัง หรือแสดงความยกย่องสรรเสริญบุคคล
๒. วรรณคดีที่ผู้แต่งแสดงอารมณ์เป็นกลาง เช่น นิทาน คำกลอน นวนิยาย เรื่องสั้น

การแบ่งตามเนื้อหา

- วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ เป็นวรรณคดีเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เช่น ลิลิตยวนพ่าย โคลงเฉลิมพระเกียรติ
- วรรณคดีนิราศ เช่น เพลงยาว นิราศ
- วรรณคดีเกี่ยวกับศาสนา และศีลธรรม เช่น พระปฐมสมโพธิกถา มหาชาติคำหลวง พระมาลัยคำหลวง
- วรรณคดีเกี่ยวกับพิธีการ เช่น พระราชพิธีสิบสองเดือน ทวาทศมาส นิราศเดือน
- นาฏวรรณคดี ได้แก่วรรณคดีการละคร เช่น อิเหนา รามเกียรติ์ หัวใจนักรบ เป็นต้น

แบ่งตามชนิดของคำประพันธ์

- ร้อยแก้ว
- ร้อยกรอง